

Svenska mjölkbönders uppfattningar om mjölkkor på sommarbete

Heidi Nevala

Självständigt arbete • 30 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd
Uppsala 2024

Svenska mjölkbönders uppfattningar om mjölkkor på sommarbete

Heidi Nevala

Handledare:	Lina Göransson, Sveriges Lantbruksuniversitet, institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd
Bitr. handledare:	Frida Lundmark Hedman, Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd
Examinator:	Stefan Gunnarsson, Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd
Omfattning:	30 hp
Nivå och fördjupning:	Avancerad nivå, A2E
Kurstitel:	Självständigt arbete i biologi
Kurskod:	EX0871
Kursansvarig inst.:	Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd
Utgivningsort:	Uppsala
Utgivningsår:	2024
Omslagsbild:	Pxhere.com, CC
Upphovsrätt:	Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.
Nyckelord:	Hälsa, välfärd, betesdrift, mjölkkor, mjölkbönder

Sveriges lantbruksuniversitet

Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd

Sammanfattning

Sommarbete för mjölkkor är en omdebatterad fråga, eftersom Sverige är det enda EU-land som har lagkrav på sommarbete för mjölkkor. En del bönder anser att detta lagkrav ska tas bort. I denna studie undersöktes därför svenska mjölkbönders uppfattningar om sommarbete för mjölkkor, med fokus på djurhälsa, djurvälstånd, mjölkavkastning och ekonomiska konsekvenser. Resultaten av enkätundersökningen (n=96) visade att sommarbete uppfattas positivt för djurens möjlighet att uttrycka naturligt beteende, men att det också anses medföra utmaningar som ökade kostnader och hälsorisker som kan påverka mjölkproduktionen negativt. I enkätsvaren framkom att bönderna värderar mjölkens naturliga beteende på sommarbete högt ur välfärdsperspektiv. Värmestress och tillgång till skugga var en annan aspekt som lyftes fram som påverkar mjölkkor på sommarbete. Vidare framkom i enkätsvaren att bönderna anser att klövproblem ökar vid betesdrift, vilket forskningen generellt motsäger. Större gårdar rapporterade fler negativa effekter jämfört med mindre gårdar, och kvinnor uttryckte mer negativa uppfattningar än män angående sommarbete. Ekologiska bönder var mer positivt inställda till bete än konventionella bönder. I svaren framkom även att bönderna efterfrågar en mer flexibel beteslagstiftning samt ekonomisk stöd.

Nyckelord: hälsa, välfärd, betesdrift, mjölkkor, mjölkbönder

Abstract

Summer grazing for dairy cows is a debated issue, as Sweden is the only EU country with a legal requirement for summer grazing for dairy cows. Some farmers argue that this legal obligation should be abolished. In this study, the perceptions of Swedish dairy farmers regarding summer grazing for dairy cows were investigated, focusing on animal health, welfare, milk yield, and economic consequences. The results of a survey (n=96) indicated that summer grazing is perceived as positive for animals' ability to express natural behaviour; however, they also present challenges such as increased costs and health risks that may negatively impact milk production. The survey responses revealed that farmers highly value the natural behaviour of dairy cows during summer grazing from a welfare perspective. Heat stress and access to shade were additional factors highlighted as influencing dairy cows while grazing in the summer. Furthermore, the responses indicated that farmers believe claw disorders increase with pasture-based systems, a claim contradicted by existing research. Larger farms reported more negative effects compared to smaller ones, and female farmers expressed more negative perceptions of summer grazing than their male colleagues did. Organic farmers tended to have a more positive attitude towards grazing than conventional farmers. The responses also indicated a demand among farmers for more flexible grazing legislation and financial support.

Keywords: health, welfare, grazing management, dairy cows, dairy farmers

Innehållsförteckning

Tabellförteckning	6
Figurförteckning.....	7
1. Bakgrund	8
1.1 Djurhälsa	9
1.2 Naturliga beteenden och mjölkkons egna preferenser	10
1.3 Mjölkavkastning och ekonomi	11
1.4 Syfte och frågeställningar	12
2. Metod.....	13
2.1 Litteraturbakgrund	13
2.2 Enkät	13
2.3 Analys	13
3. Resultat	14
3.1 Demografi.....	14
3.2 Djurhälsa	16
3.2.1 Fritextsvar: djurhälsa	17
3.3 Djurvälstånd.....	18
3.3.1 Fritextsvar: djurvälstånd	19
3.4 Mjölkavkastning.....	20
3.4.1 Fritextsvar: mjölkavkastning	21
3.5 Ekonomi	21
3.5.1 Fritextsvar: ekonomi	23
3.6 Utmaningar med sommarbete	24
3.6.1 Fritextsvar: eventuella utmaningar med sommarbete	25
3.7 Åtgärder för att möta utmaningar med sommarbete för mjölkkor	25
3.7.1 Fritextsvar: åtgärder för att möta utmaningar med sommarbete	26
4. Diskussion	27
4.1 Djurhälsa och djurvälstånd	27
4.2 Ekonomi och mjölkavkastning.....	29
4.3 Utmaningar med sommarbete och förslag på åtgärder	30
4.4 Könsskillnader	31
4.5 Skillnader mellan konventionella och ekologiska gårdar	32
4.6 Skillnader mellan stora och små gårdar	32
4.7 Metod	33
5. Slutsats	34
6. Referenser	35
Populärvetenskaplig sammanfattning	39

Tack	40
Bilaga 1.....	41

Tabellförteckning

Tabell 1. Demografiska data för svenska mjölkbönder som svarade på enkäten. 14

Tabell 2. Mjölkbönders uppfattningar om utmaningar med sommarbete för mjölkkor. 24

Figurförteckning

Figur 1. Hur svenska mjölkbönder anser att mjölkornas hälsa påverkas av sommarbete.	16
Figur 2. Vilken effekt svenska mjölkbönder anser att sommarbetet har på mjölkornas välfärd.	18
Figur 3. Hur svenska mjölkbönder upplever att produktionen påverkas av sommarbete.	20
Figur 4. Hur svenska mjölkbönder upplever att mjölkors närings- och energibalans påverkas av sommarbete.	20
Figur 5. Svenska mjölkbönders uppfattningar om sommarbetets effekt på kostnader.	21
Figur 6. Svenska mjölkbönders uppfattningar om sommarbetets påverkan på antibiotikaanvändning och veterinärkostnader.	23

1. Bakgrund

Djurvälfärd är ett komplext och mångfacetterat begrepp som bedöms utifrån tre huvudsakliga kriterier: grundläggande hälsa och funktion, affektiva tillstånd såsom smärta och njutning, samt möjligheten för djur att utföra naturliga beteenden (Fraser, 2008). Dessa kriterier speglar olika aspekter av djurens livskvalitet och kan leda till skilda tolkningar av vad som är bäst för djuren beroende på vilket kriterium som betonas mest.

Rollin (1993) framhåller betydelsen av att låta djur leva i enlighet med sin inneboende natur, och betonar att det är nödvändigt för djuren att kunna utföra alla grundläggande beteenden. Broom (2014) bygger vidare på detta och definierar djurvälfärd som ett varaktigt tillstånd genom individens livslängd, vilket framhäver dess kroniska snarare än övergående karaktär.

Ramverket De fem friheterna, utvecklat av Farm Animal Welfare Council (FAWC), används ofta för att utvärdera välfärden hos djur i fångenskap avseende frihet från hunger, obehag, smärta, möjligheten att uttrycka normala beteenden samt frihet från rädsla (Farm Animal Welfare Council, 2009). Mellor et al. (2020) beskriver i stället djurvälfärd utifrån de fem domänerna. De fem domänerna handlar enligt författarna om olika aspekter av djurens välbefinnande. Den första domänen, nutrition, fokuserar på tillgången till mat och vatten. Den andra domänen, behandlar de fysiska förhållandena som påverkar djurens livsmiljö. Tredje domänen rör djurens fysiska hälsa och dess inverkan på välbefinnandet. Fjärde domänen handlar om djurens beteende och interaktioner med andra. Slutligen sammanfattar den femte domänen djurens övergripande mentala tillstånd och känslor (Mellor et al., 2020).

År 2012 presenterade OIE (Världsoorganisationen för djurhälsa) tio grundläggande principer för djurvälfärd inom produktionssystem. Dessa principer bygger på en omfattande kunskapsbas kring djurens hälsa, beteende och miljömässiga förutsättningar och syftar till att säkerställa att djur hålls under förhållanden som främjar deras välmående (Fraser et al., 2013). De allmänna principerna omfattar bland annat: hur miljön påverkar skaderisken samt spridning av sjukdomar och parasiter, hur miljön påverkar möjligheten till vila, rörelse och utförandet av naturligt beteendesäkerställande av tillgång till foder och vatten anpassat efter djurens behov.

Mjölkkor i Sverige omfattas av ett grundläggande skydd genom djurskyddslagen (2018:1192) och djurskyddsförordningen (2019:66). Därutöver regleras hållning av mjölkkor genom föreskrifter från Jordbruksverket, bland annat

Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (2019:18) om nötkreaturshållning inom lanthuset m.m. Saknr L 104. De svenska djurskyddskraven inkluderar även de EU-regler som ingår i rådets direktiv 98/58/EG om skydd av animalieproduktionens djur som fastställer minimistandarder för skydd av alla lantbruksdjur.

I Sverige har djurskyddslagstiftningen sedan 1988 inkluderat krav på att mjölkkor ska ha tillgång till bete under sommarhalvåret, en regel som anses stödja deras naturliga beteende och därmed främja deras välfärd. Kravet på bete för mjölkkor finns i 2 kap. 3 § djurskyddsförordningen (2019:66).

Enligt de gällande reglerna i 6 kap. 4-7 §§ L 104, ska mjölkkor ha tillgång till utomhusvistelse under en sammanhängande period mellan den 1 maj och den 15 oktober. Den exakta längden för betesperioden varierar beroende på länets geografiska läge och ska vara mellan två och fyra månader.

Jordbruksverket, och i vissa fall länsstyrelsen, får bevilja undantag från beteskravet enligt 2 kap. 6 § djurskyddsförordningen. För detta krävs dock särskilda omständigheter, och i L 104 finns ett antal villkor uppsatta kring förutsättningar för undantag.

1.1 Djurhälsa

Betesdrift har visat sig ha en rad positiva effekter på mjölkors hälsa. Enligt en översiktsartikel av Arnott et al. (2017) minskar betesdrift förekomsten av hälta, klövsjukdomar, mastit och livmodersjukdomar i jämförelse med inomhushållning. Författarna menar att detta till stor del beror på de naturliga rörelsemönstret och den fria rörelse som bete erbjuder, vilket bidrar till att upprätthålla god fysisk kondition hos korna.

Betesdrift medför enligt Arnott et al. (2017) emellertid även vissa utmaningar, bland annat en ökad risk för en mer uttalad negativ energibalans hos korna när de är på sommarbete. Detta innebär att det ställer högre krav på bönder med att säkerställa att korna får tillräckligt med näring, särskilt under perioder då betet inte är lika näringsrikt (Arnott et al., 2017).

Mee och Boyle (2020) har i sin studie på Nya Zeeland sett att mjölkkor på bete har lägre förekomst av subklinisk och klinisk mastit, klövlidande, hälta, metrit, tidig embryonal dödlighet, utslagning och dödlighet. Däremot löper de enligt författarna större risk för parasitangrepp, undernäring och fördröjd brunst efter kalvning jämfört med inomhushållna kor.

En kanadensisk studie av Polsky och von Keyserlingk (2017) slår fast att det är högre risk för värmestress på bete. Författarna menar också att värmestress har en negativ inverkan på mjölkorns hälsa vilket i sin tur resulterar i minskad mjölkproduktion och försämrad reproduktionsförmåga. Utöver de fysiologiska effekterna menar Polsky och von Keyserlingk (2017) att värmestress också kan påverka korna psykiskt genom att framkalla känslor av hunger och törst. Författarna beskriver också hur värmestress minskar djurens aptit och foderintag, vilket kan leda till näringsbrist och vikt förlust. Värmestressen kan dessutom öka produktionen av hungerhormonet ghrelin, vilket kan förvärra hungerkänslan. Polsky och von Keyserlingk (2017) menar dock att det fortfarande till stor del är oklart hur värmestress påverkar både fysiologiska och psykiska aspekter av djurvälstånd, och att det därför behövs mer forskning.

1.2 Naturliga beteenden och mjölkorns egna preferenser

Betesdrift anses särskilt viktig för att främja kornas möjligheter att utföra naturliga beteenden, vilket i sin tur kan ha positiva effekter på deras psykiska välmående (Mee och Boyle, 2020; Fraser, 2008).

Kor uppvisar synkroniserade beteenden och har en komplex social hierarki inom flocken (DeVries et al., 2003; Val-Laillet et al., 2008). Mee och Boyle (2020) menar att mjölkkor på bete visar mindre aggressivt beteende och synkroniserade beteenden i högre utsträckning än mjölkkor som inte hålls på bete. Schirmann et al. (2011) har visat att agonistiska beteenden ökar vid överbeläggning samt omgruppering. Överbeläggning är enligt Proudfoot et al. (2009) en kronisk stressfaktor, och bete erbjuder en större yta där rangläga kan gå undan för ranghöga.

Social stress som uppstår vid konkurrens om resurser eller grupptillhörighet kan påverka fosters utveckling negativt (Arnott et al., 2012). Prenatal stress kan enligt Arnott et al. (2012) ha betydande konsekvenser för både korna och deras avkomma, vilket i sin tur kan påverka både djurvälståndet och den långsiktiga produktiviteten på gården. En aspekt av djurvälstånd som ofta förbises är den påverkan som inhysningssystemet har på prenatal stress hos dräktiga kor. Det är därför viktigt att minimera stressfaktorer i olika inhysningssystem för att säkerställa god djurvälstånd över generationer (Arnott et al., 2012).

Djurens egna preferenser spelar också en viktig roll i deras hälsa och välmående. Studier har visat att kor föredrar att vara ute på bete, särskilt under nattetid, även om detta kan leda till ett minskat intag av torrsustans (Legrand et al., 2009).

Detta tyder på att korna värderar möjligheten att utföra sitt naturliga beteende högt, även när det kan påverka deras näringsintag negativt (Legrand et al., 2009).

Von Keiserlingk et al. (2017) har visat att mjölkkor värderar tillgång till betesmark högt. Korna i studien visade sig nämligen vara villiga att arbeta lika hårt för att få tillgång till betesmark som för att få färskt foder. Detta indikerar att deras motivation att komma utomhus inte bara drivs av hunger, utan även av andra beteenden och behov kopplade till att vistas utomhus.

Väderförhållanden har enligt Legrand et al. (2009) också en påverkan på kornas preferenser, där de tenderar att söka skydd under varma eller regniga dagar för att undvika obehag. Även von Keyserlingk et al. (2017) fann att korna visade en starkare motivation att få tillgång till betesmark på kvällen jämfört med morgonen vilket kan förklaras med att korna vill undvika hög värme. Detta understryker vikten av att erbjuda djuren flexibilitet och möjlighet att själva välja sin miljö beroende på deras behov vid olika tidpunkter. Charlton och Rutter (2017) menar att tid på dagen, årstid och var fodret ges påverkar korna preferens för bete eller inomhushållning.

1.3 Mjölkkastning och ekonomi

Betesdrift har också betydande effekter på mjölkkastningen och kvaliteten på mjölken. Forskning har visat att mejeriprodukter från mjölkkor som har fått gå på bete ofta har högre halter av vissa näringsämnen och antioxidanter, vilket kan förbättra både mjölkens kvalitet och dess näringsvärde (Moscovici Jourban et al., 2021). Detta är en viktig aspekt att beakta eftersom konsumenterna alltmer efterfrågar produkter som inte bara är producerade på ett etiskt sätt utan också har högt näringsinnehåll.

Betesdrift har i vissa studier också visat sig kunna leda till högre mjölkkastning eftersom korna hålls friskare och har en högre fertilitet (Rehn et al., 2000). Detta bidrar i sin tur till att öka lönsamheten för bönderna, vilket gör betesdrift till ett attraktivt alternativ för många mjölkproducenter (Ekesbo, 2015). Törnquist et al. (2014) visar däremot i sin studie att fertiliteten i stället minskar.

En studie av Lyons, Kerrisk och Garcia (2013) visar att kor som mjölkas i betesbaserade automatiska mjölkningssystem (AMS) har längre mjölkningsintervall än mjölkkor utan betesgång. Långa mjölkningsintervall på över 16 timmar påverkar både mjölkproduktionen och juverhälsan negativt. Rehn et al. (2000) fann att mjölkkastningen under betestillgång sjönk hos SLB, medan den tvärtom ökade hos SJB. Studien visade inga skillnader för SRB.

När sommarbetet utgör större delen av utfodringen, får korna inte alltid i sig vad som krävs och i förhållande till sin konsumtionsförmåga. Detta bidrar till en lägre mjölkavkastning (Butler, 2014).

Ekonomi spelar en central roll i beslutet om hur mjölkkor ska hållas och vilka produktionsmetoder som ska användas. Robbins et al. (2016) visar att större mjölkgårdar tenderar att vara mer ekonomiskt lönsamma och har större kapacitet att anpassa sig till förändrade sociala värderingar och vetenskapliga rön. På dessa gårdar finns ofta resurser för att investera i moderna lösningar som både kan öka produktiviteten och förbättra djurvälståndet. Dock kan den ökade produktionsvolymen också medföra utmaningar eftersom det är svårt att ordna bete till en mycket stor besättning, utan också genom en minskad individuell omsorg och vård av djuren. En minskad omsorg av djuren kan då leda till en ökad risk för hälsoproblem (Robbins et al., 2016).

Sverige har som enda land i världen ett lagkrav på att alla mjölkkor över sex månaders ålder ska få gå ut på bete sommartid. Det svenska beteskravet har därmed varit föremål för debatt, där vissa argumenterar för att det bör anpassas till moderna produktionsmetoder och ge bönder större flexibilitet att själva avgöra hur deras djur bäst tas om hand.

Den nuvarande lagstiftningen anses ge svenska bönder en konkurrensmässig nackdel. Förespråkarna för en förändring hävdar att en mer flexibel lagstiftning skulle kunna leda till förbättrad djurvälstånd och effektivare produktion, medan kritiker varnar för att en sådan förändring skulle kunna undergräva de hälso- och välfärds fördelar som betesdrift erbjuder (Harvey et al., 2022; Ekesbo, 2015).

1.4 Syfte och frågeställningar

Syftet var att undersöka vad svenska mjölkbönder har för uppfattningar om bete för mjölkkor. Frågeställningar som studien ska besvara:

- Vilka uppfattningar har svenska mjölkbönder om betets betydelse för djurhälsa?
- Vilka uppfattningar har svenska mjölkbönder om betets betydelse för djurvälstånd?
- Vilka uppfattningar har svenska mjölkbönder om betets betydelse för mjölkavkastning?
- Vilka uppfattningar har svenska mjölkbönder om betets betydelse för ekonomi?
- Vilka uppfattningar har svenska mjölkbönder om eventuella utmaningar med bete för mjölkkor?
- Vilka lösningar föreslår svenska mjölkbönder för att minska eventuella utmaningar med bete för mjölkkor?

2. Metod

2.1 Litteraturbakgrund

Litteraturgenomgången syftade till att skapa en förståelse för ämnet och dess bakgrund. Litteraturgenomgången har också varit ett stöd i att formulera enkätfrågorna. Sökningar för att få fram vetenskapliga artiklar kopplade till ämnet gjordes via SLU:s Primo. Sökningarna begränsades till svenska och engelska samt fulltext. Sökord som användes var bland andra mjölkkor, dairy cows, dairy farmers, bete, pasture, tiestalls, grazing. Först valdes 52 artiklar ut där abstract lästes för att kontrollera artikelns relevans. Av dessa 52 artiklar valdes sedan 27 artiklar ut. I valda artiklar har sedan också vidare referenser funnits som har använts i arbetet.Handledare har också bidragit med tips på lämplig litteratur.

2.2 Enkät

En enkät (Bilaga 1) utformades i Netigate och länken skickades sedan ut i ett riktat urval via två stora Facebookgrupper med lantbruksanknytning, samt till relevanta organisationer med en förfrågan om vidare distribution. Växa Sverige, Gård & Djurhälsan, RISE och Rådgivarna i Sjuhärad (Hushållningssällskapet) har varit behjälpliga med att sprida länken till enkäten.

Enkäten var möjlig att besvara under sommarmånaderna juni, juli och augusti 2024. Viss demografisk data samlades in men enkäten var i övrigt anonym. Enkäten innehöll fem frågor om djurhälsa, fyra frågor om djurvälstånd, två frågor om mjölkavkastning samt fyra frågor om ekonomi. Det fanns också möjlighet att komplettera sina svar genom fritext. Respondenterna fick också en fråga om vilka utmaningar de ser med sommarbete samt en fråga där de kunde skriva sina förslag på åtgärder för att möta eventuella utmaningar.

2.3 Analys

Kvantitativa data sammanställdes och analyserades med hjälp av verktygen integrerade i Netigate. Kvalitativa data från fritextsvar kategoriserades utifrån teman som framträdde i svaren för respektive fråga och finns redogjorda för i löpande text under varje frågekategori.

3. Resultat

3.1 Demografi

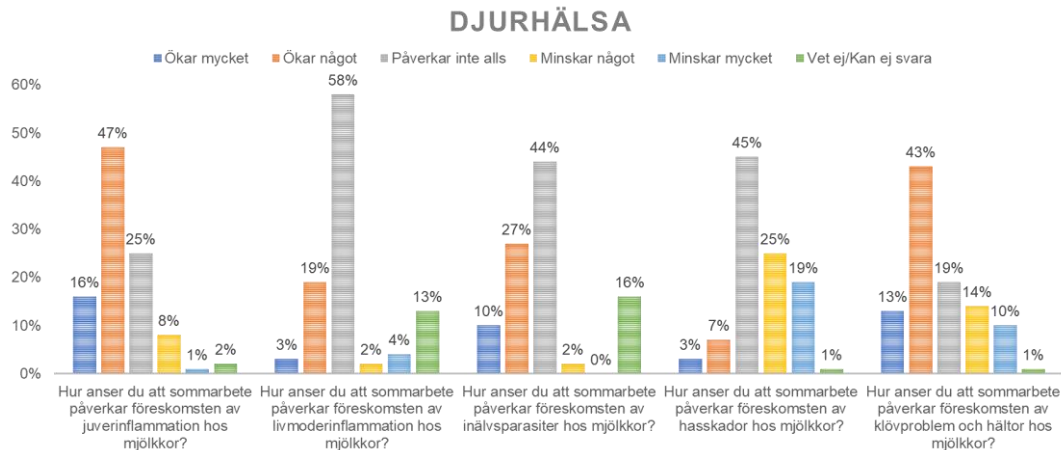
Totalt 96 mjölkbönder svarade på enkäten. Resultaten redovisas nedan enligt strukturen från frågeformuläret. Alla respondenter har inte svarat på samtliga frågor, det gäller framför allt fritextalternativen. De flesta bönder som svarade på enkäten hade lång erfarenhet av yrket och hade konventionell djurhållning (Tabell 1). Det var något fler män än kvinnor som svarade på enkäten (Tabell 1). De ekologiska gårdarna hade en besättningsstorlek på maximalt 300 djur.

Tabell 1. Demografiska data för svenska mjölkbönder som svarade på enkäten.

Variabel	Antal (andel i %)
<i>Ålder</i>	
< 20 år	1 (1%)
21-35 år	14 (15%)
36-50 år	45 (47%)
51-65	29 (30%)
>65 år	7 (7%)
<i>Kön</i>	
Man	54 (56%)
Kvinna	41 (43%)
Ickebinär	0 (0%)
Vill ej uppge	1 (1%)
<i>Län</i>	
Stockholms län	1 (1%)
Uppsala län	3 (3%)
Södermanlands län	3 (3%)
Östergötlands län	6 (6%)
Jönköping län	4 (4%)
Kronobergs län	3 (3%)
Kalmar län	4 (%)
Gotlands län	5 (5%)
Blekinge län	1 (1%)
Skåne län	10 (10%)
Hallands län	1 (1%)
Västra Götalands län	37 (39%)
Värmlands län	1 (1%)
Örebro län	1 (1%)

Västmanlands län	4 (4%)
Dalarnas län	3 (3%)
Gävleborgs län	1 (1%)
Västernorrlands län	4 (4%)
Jämtlands län	0 (0%)
Västerbottens län	3 (3%)
Norrbottens län	1 (1%).
<i>Erfarenhet (år)</i>	
<5	4 (4%)
5-15	18 (19%)
15-25	21 (22%)
>25	53 (55%)
<i>Produktionstyp</i>	
Konventionell	81 (84%)
Ekologisk	15 (16%)
<i>System</i>	
Uppbundet	24 (25%)
Lösdrift	63 (66%)
Både lösdrift och uppbundet	9 (9%)
<i>Antal djur</i>	
<30	6 (6%)
30-60	20 (21%)
61-99	28 (29%)
100-300	29 (30%)
301-500	9 (9%)
501-700	2 (2%)
701-900	2 (2%)
>901	0 (0%)

3.2 Djurhälsa

Figur 1. Hur svenska mjölkbönder anser att mjölkornas hälsa påverkas av sommarbete (n = 91).

En övervägande del av bönderna som svarade ansåg att sommarbete ökar förekomsten av juverinflammation samt klövskador och hältor (Figur 1). Det var en större andel kvinnor (76 %) än män (55 %) som ansåg att sommarbete ökar förekomsten av juverinflammation hos mjölkkor.

På de konventionella gårdarna svarade 71 % av mjölkbönderna att juverinflammationer ökar och 27 % av mjölkbönderna på de ekologiska gårdarna såg en ökning av juverinflammationer. Vid besättningsstorlekar på minst 100 djur var det 91 % som ansåg att juverinflammationer ökar vid sommarbete och 43 % av bönderna på gårdar med färre än 100 mjölkkor.

Kvinnor (29 %) såg i högre grad än män (17 %) att livmoderinflammationer hos korna ökar vid sommarbete. Ingen respondent från de ekologiska gårdarna upplevde att livmoderinflammationer ökar och 26 % av mjölkbönderna från de konventionella gårdarna tyckte det. Det var 43 % av mjölkbönderna som hade 100 kor eller fler, och 6 % av bönderna som hade 99 kor eller färre som ansåg att livmoderinflammationer ökar vid sommarbete.

Av kvinnorna som svarade på enkäten var det 43 % som ansåg att inälvsparasiter ökar vid sommarbete, och 35 % av männen. Skillnader sågs även beroende på om man hade en ekologisk eller konventionell gård. Av mjölkbönderna på ekologiska gårdar såg 26 % en ökning av inälvsparasiter vid sommarbete medan 39 % av bönderna på de konventionella mjölkgårdarna uppgav att de ser en ökning. Av mjölkbönderna med 100 kor eller fler sade sig 45 % se en ökning av

inälvsparasiter. Av bönderna som hade 99 kor eller färre ansåg 31 % att inälvsparasiter ökar.

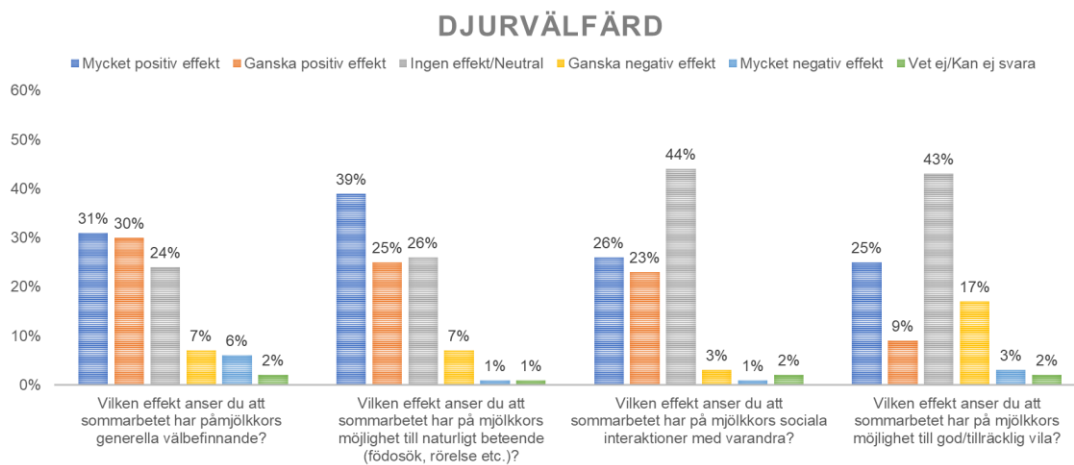
Av männen som svarade var det 16 % som upplevde en ökning av hasskador hos mjölkkor som går på sommarbete. Av kvinnorna var det 3 %. På konventionella och ekologiska gårdar såg 10 % respektive 14 % av bönderna en ökning av hasskador. På 8 % av besättningarna med 100 eller fler kor ansåg man att hasskador ökar vid sommarbete. På gårdar med 99 mjölkkor eller färre ansågs hasskador öka av 12 % av bönderna.

Av kvinnorna svarade 61 % att klövproblem och hältor ökar vid sommarbete vilket också 54 % av männen ansåg. Av respondenterna från de ekologiska och konventionella gårdarna ansåg 47 % respektive 57 % att klövskador och hältor ökar. Av mjölkbönderna med en besättningsstorlek på 100 kor eller mer såg 70 % att klövproblem och hältor ökar. På de mindre gårdarna med färre än 100 djur ansåg 45 % av bönderna att klövproblem och hältor ökar vid sommarbete.

3.2.1 Fritextsvar: djurhälsa

Av de bönder som svarade på enkäten var det 30 som lämnade kommentarer via fritextsvar. Av dem var det en stor andel som lyfte att mjölkorna riskerar att drabbas av olika sjukdomar på sommarbete, till exempel juverinflammation och klövproblem. Flera angav även att insekter påverkar mjölkornas hälsa negativt när de är på sommarbete. Det framkom även att vädret kan ha en negativ inverkan genom att det vid blött väder kan bli lerigt och vid varmt väder är korna utsatta för värmestress. Några av respondenterna ansåg också att det är svårt med mjölkorns näringsförsörjning och därmed bibehållande av hull på sommarbete. Det framkom även positiva aspekter där sommarbete ansågs positivt särskilt för uppbundna kors hälsa.

3.3 Djurvålfärd

Figur 2. Vilken effekt svenska mjölkbönder anser att sommarbetet har på mjölkkoornas välfärd ($n = 87$).

De flesta av bönderna som svarat på enkäten ansåg att sommarbete har positiva effekter för mjölkkoornas generella välbefinnande samt möjlighet till naturligt beteende (Figur 2).

Enligt undersökningen ansåg 63 % av männen och 57 % av kvinnorna att sommarbete har en positiv inverkan på mjölkkoornas välbefinnande. Samtliga respondenter från ekologiska gårdar var eniga om att sommarbete bidrar positivt till mjölkkoornas välfärd (100 %). Bland mjölkbönder på konventionella gårdar var den positiva uppfattningen något lägre, där 53 % svarade att sommarbete gynnar mjölkkoornas välbefinnande. Bland mjölkbönder med 100 kor eller fler ansåg 39 % att sommarbetets inverkan är positiv, och 78 % av mjölkbönder med färre än 99 kor var överens om att sommarbete har en gynnsam effekt på mjölkkoornas välfärd.

På frågan om sommarbetets effekt på mjölkkoors möjlighet till naturligt beteende svarade kvinnor (63 %) och män (65 %) samstämmigt. Av respondenterna från ekologiska gårdar ansåg 86 % att sommarbetet har en positiv effekt på mjölkkoors möjlighet till naturliga beteenden, och 60 % av mjölkbönderna på konventionella gårdar höll med. Av de mjölkbönder med en besättningsstorlek på minst 100 kor tyckte 47 % att sommarbetet har en positiv effekt på möjligheten till naturligt beteende. Av bönderna med en besättningsstorlek på 99 mjölkkor eller färre ansåg 77 % att sommarbete har en positiv effekt på möjligheten till naturligt beteende.

Bland kvinnorna upplevde 34 % en positiv inverkan på de sociala interaktionerna, och 58 % av männen delade samma uppfattning. Av bönderna från konventionella gårdar ansåg 45 % att sommarbete gynnade kornas sociala interaktioner, jämfört med 73 % av mjölkbönderna på ekologiska gårdar. Bland mjölkbönder med en besättningsstorlek på minst 100 kor, ansåg 32 % att sommarbete hade en positiv effekt på de sociala interaktionerna, i kontrast till 63 % av respondenterna på gårdar med 99 eller färre mjölkkor.

Av männen ansåg 41 % att sommarbete har en positiv effekt på mjölkornas möjlighet till vila och 23 % av kvinnorna ansåg att det finns en positiv effekt. På de ekologiska gårdarna var 67 % positiva. Detsamma gällde för 28 % av de konventionella mjölkgårdarna. Av mjölkbönderna på gårdar som har minst 100 mjölkkor, och gårdar med 99 eller färre mjölkkor, ansåg 19 % respektive 47 % att sommarbetet har en positiv effekt på mjölkornas möjlighet till god och tillräcklig vila.

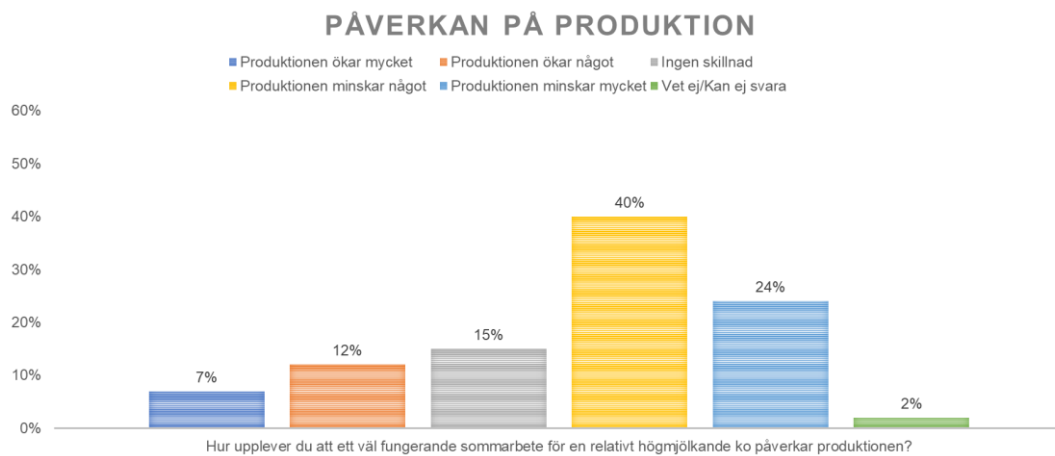
3.3.1 Fritextsvar: djurvälstånd

Av de bönder som svarade på enkäten var det 18 som lämnade fritextkommentarer. Många svar handlade om att korna själva vill bestämma om de vill vara ute eller inne. I svaren framkom att korna gärna vill vara där maten finns, vilket inte nödvändigtvis är utomhus.

Flertalet ansåg att vädret har betydelse för mjölkornas välfärd då korna gärna vill gå in eller söka skugga om det är för varmt. Flera bönder ansåg också att insekter kunde påverka mjölkornas välfärd negativt. Några tyckte att mjölkornas möjlighet till vila påverkas negativt av sommarbete. Det framkom även att stress vid utsläpp och kö till robot är en faktor som anses påverka välfärden hos mjölkkor.

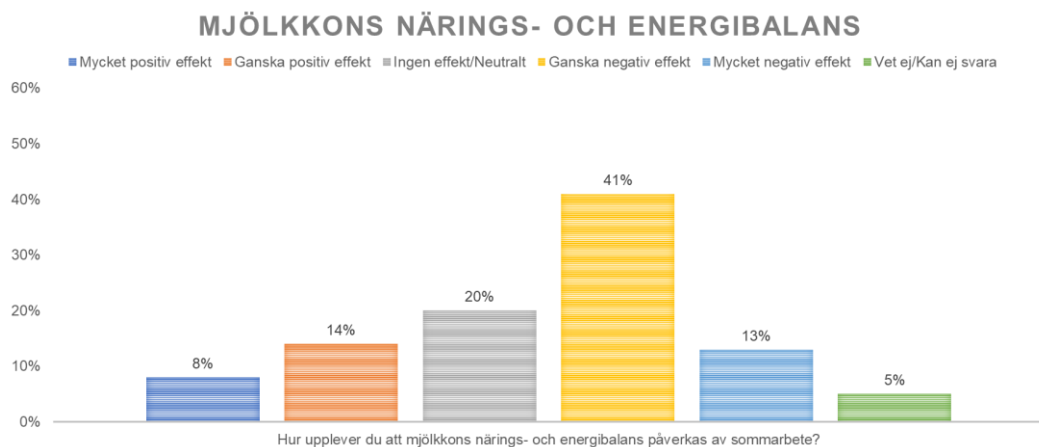
Det framkom också att effekter på kornas välfärd anses bero på om det är uppbundna djur eller djur i lösdrift. Därutöver kunde man i svaren läsa att sinkor också anses kunna må bra på sommarbete, men då under en kortare tid.

3.4 Mjölkkavkastning

Figur 3. Hur svenska mjölkbönder upplever att produktionen påverkas av sommarbete (n = 86).

De flesta bönderna ansåg att mjölkproduktionen minskar vid sommarbete (Figur 3). Av kvinnorna svarade 75 % att produktionen minskar vid sommarbete. För männen gällde att 58 % såg en produktionsminskning. På ekologiska gårdar svarade 40 % av respondenterna att produktionen minskar, och 33 % ansåg att den ökar. När det gäller konventionella gårdar svarade 69 % att produktionen minskar, och 16 % uppgav att produktionen ökar. På gårdar med minst 100 mjölkkor såg 86 % av respondenterna att produktionen minskar. Inga bönder från gårdar med minst 100 mjölkkor ansåg att produktionen ökar när man håller mjölkkor på sommarbete. På mindre gårdar, med 99 mjölkkor eller färre, ansåg 46 % av respondenterna att produktionen minskar och 34 % att produktionen i stället ökar.

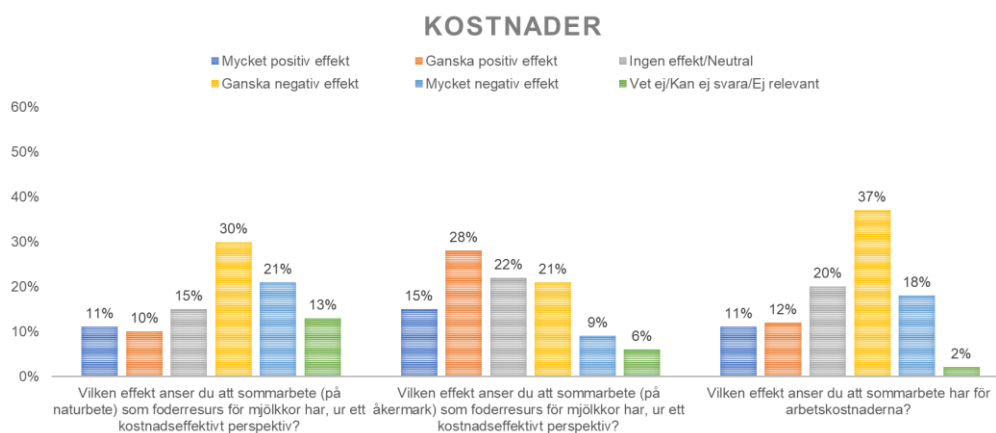
Figur 4. Hur svenska mjölkbönder upplever att mjölkors närings- och energibalans påverkas av sommarbete (n = 86).

De flesta bönderna ansåg att mjölkens närings- och energibalans påverkas negativt av sommarbete (Figur 4). Bland de tillfrågade angav 63 % av kvinnorna och 48 % av männen att de upplevde en negativ inverkan på mjölkens närings- och energibalans. Bland respondenterna från de ekologiska gårdarna ansåg 40 % att sommarbete hade en positiv effekt på närings- och energibalansen. Av mjölkbönderna på konventionella gårdar delade 19 % samma uppfattning. Bland mjölkbönder med minst 100 mjölkkor svarade 79 % att de observerade en negativ effekt på närings- och energibalansen, och ingen av dessa respondenter uppgav att de såg en positiv effekt. I mindre gårdar, med 99 eller färre mjölkkor, ansåg 33 % att sommarbete hade en negativ påverkan på mjölkens närings- och energibalans, och 40 % ansåg att det hade en positiv effekt.

3.4.1 Fritextsvar: mjölkavkastning

Av respondenterna var det 17 som lämnade fritextkommentarer gällande mjölkavkastning. Många respondenter ansåg att betets effekt på mjölkavkastningen påverkas av vilken typ av bete man har tillgång till. Många bönder ansåg att mjölkkon har svårt med energiförsörjningen på betet vilket påverkar produktionen. Det framkom också i svaren att bönderna ansåg att väderförändringar påverkar avkastningen negativt, även om det inte utvecklades vidare i enkätsvaren.

3.5 Ekonomi

Figur 5. Svenska mjölkbönders uppfattningar om sommarbetets effekt på kostnader (n = 82).

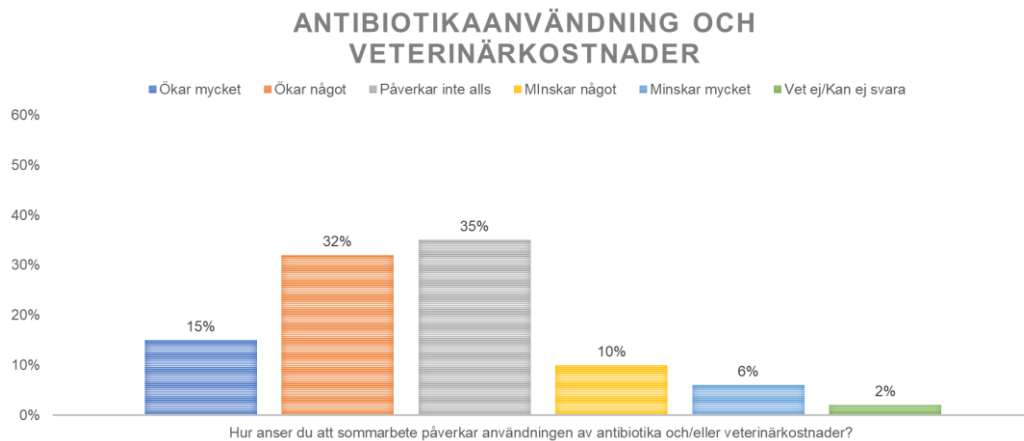
De flesta av bönderna som svarade på enkäten ansåg att arbetskostnaderna ökar när mjölkorna går på sommarbete.

Sommarbete på naturbete ansågs av de flesta bönder ha negativ effekt på arbetskostnaderna (Figur 5).

Av respondenterna svarade 57 % av kvinnorna och 47 % av männen att de ser en negativ effekt på kostnader när mjölkorna hålls på sommarbete av naturbetestyp. När det gäller ekologiska gårdar såg 43 % en positiv effekt, och 7 % såg en negativ effekt. På konventionella gårdar upplevde 60 % en negativ effekt och 16 % en positiv kostnadsmässig effekt av sommarbete på ett naturbete. Vid besättningsstorlekar på 100 djur eller fler ansåg 68 % att kostnaderna påverkas negativt, och 3 % såg en positiv effekt. På gårdar där det fanns 99 mjölkkor eller färre ansåg 36 % av bönderna att kostnaderna påverkades negativt. Lika stor andel av bönderna på de mindre gårdarna ansåg att kostnaderna påverkades positivt.

Av respondenterna svarade 29 % av kvinnorna och 31 % av männen att de såg en negativ effekt på kostnaderna vid hållning av mjölkkor på sommarbete av åkermarkstyp. Ungefär lika många av bönderna på konventionella gårdar ansåg att bete har en negativ (32%) respektive positiv effekt (38%). På de ekologiska gårdarna svarade 65 % att kostnader påverkas positivt och 14 % ansåg att kostnaderna påverkas negativt. Bland mjölkbönder med gårdar som har minst 100 mjölkkor angav 32 % att de upplever en positiv påverkan på kostnaderna, och 37 % ansåg att effekten är negativ. För bönder med mindre gårdar, med högst 99 mjölkkor, uppgav 52 % att de ser en positiv effekt på kostnaderna, och 22 % menade att de upplever en negativ effekt.

Hälften av männen (50%) och 60 % av kvinnorna uppgav att de ser en negativ effekt på arbetskostnaderna när mjölkkor ges tillgång till sommarbete. Av mjölkbönderna på de konventionella gårdarna svarade 21 % att arbetskostnaderna påverkas positivt av sommarbete. Motsvarande siffra för de ekologiska bönderna var 35 %. Sommarbete ansågs ha en negativ effekt på arbetskostnader av 60 % av de konventionella bönderna och 29 % av de ekologiska bönderna. På gårdar med minst 100 mjölkkor svarade 5 % av mjölkbönderna att arbetskostnader påverkades positivt av sommarbete och 82 % svarade att de ser en negativ påverkan. Av bönderna på de mindre gårdarna med upp till 99 mjölkkor uppgav 38 % att de såg en positiv effekt på arbetskostnaderna och 32 % såg en negativ effekt.

Figur 6. Svenska mjölkbönders uppfattningar om sommarbetets påverkan på antibiotikaanvändning och veterinärkostnader (n = 82).

Drygt en tredjedel av bönderna ansåg inte att sommarbete har någon påverkan alls på veterinärkostnader och antibiotikaanvändning. Nära hälften av bönderna som svarade på enkäten ansåg att veterinärkostnader och antibiotikaanvändning ökar (Figur 6).

Av det totala antalet respondenter ansåg 63 % av kvinnorna och 35 % av männen att användningen av antibiotika och veterinärkostnader ökar vid sommarbete. På de konventionella gårdarna svarade 55 % av bönderna att de ser en ökad antibiotikaanvändning samt ökning av veterinärkostnader och 14 % såg en minskning. På ekologiska gårdar svarade 7 % att de anser att antibiotikaanvändning och veterinärkostnader ökar, och 21 % ansåg att den minskar vid sommarbete. På gårdar där det finns minst 100 mjölkkor svarade 71 % av respondenterna att de ser en ökning och 8 % ansåg i stället att användningen av antibiotika samt veterinärkostnader i stället minskar. På gårdar med en mjölkbesättning på maximalt 99 djur ansåg 25 % att de såg en ökning av veterinärkostnader och användning av antibiotika och 22 % uppgav att de såg en minskning.

3.5.1 Fritextsvar: ekonomi

Av respondenterna var det 13 som lämnade kommentarer via fritextalternativet. Det framkom i svaren att bönderna ansåg att vädret påverkar ekonomin, där man lyfte fram värmestress och ösregn som påverkansfaktorer eftersom det är något som påverkar produktionen och därmed ekonomin.

Flera ansåg att ekonomin också påverkas av sjukdoms- och hälsoparametrar i form av höga celltal och svårigheter att ”hålla magar i schack”, och att betets negativa hälsoeffekter då leder till ökade kostnader.

Ökad arbetsbelastning ansågs också ha en påverkan på ekonomin då det handlar om att lägga ner tid på stängsling och putsning av beten. Bönder med uppbundna djur ansåg i stället att det sker en omfördelning av arbete, då de tar ut och in djuren i stället för att ägna sig åt att skrapa gödsel inomhus.

3.6 Utmaningar med sommarbete för mjölkkor

Tabell 2. Mjölkbönders uppfattningar om utmaningar med sommarbete för mjölkkor.

Utmaningar	Antal (andel i %)
Ekonomiska	45 (56%)
Energiförsörjning/foder	47 (49%)
Arbetsmässiga/arbetsbelastning	44 (55%)
Vet ej/Ser inga utmaningar	10 (13%)
Annat	24 (30%)

De flesta bönderna ansåg att det finns arbetsmässiga och ekonomiska utmaningar med sommarbete. Energiförsörjning och foder ansågs också av många bönder vara en utmaning (Tabell 2).

Av mjölkbönderna på de konventionella gårdarna ansåg 61 % att det finns ekonomiska utmaningar, 61 % ansåg att det finns utmaningar relaterade till energiförsörjning och foder och 58 % ansåg att det finns arbetsmässiga utmaningar med sommarbete. Av respondenterna på de konventionella gårdarna ansåg 10 % att de inte ser några utmaningar eller att de inte visste om det finns några utmaningar med sommarbete.

För ekologiska gårdar svarade 31 % av respondenterna att de ser ekonomiska utmaningar. Energiförsörjning och foder sågs som en utmaning av 46 % från de ekologiska gårdarna och 38 % svarade att de ser arbetsmässiga utmaningar. Av mjölkbönderna på ekologiska gårdar svarade 23 % att de inte vet om det finns några utmaningar alternativt att de inte ser några utmaningar med sommarbetet.

På gårdar med minst 100 mjölkkor svarade 79 % av respondenterna att det finns ekonomiska utmaningar med sommarbete. Av respondenterna med fler än 100 mjölkkor svarade 74 % att det finns utmaningar kopplat till energiförsörjning och foder och 71 % svarade att arbetsmässiga utmaningar finns. Av mjölkbönderna med fler än 100 kor svarade 3 % att de inte ser några utmaningar med sommarbete eller att de inte vet om det finns några utmaningar.

På gårdarna med 99 mjölkkor eller färre ansåg bönderna att det fanns ekonomiska utmaningar (36 %), utmaningar med energiförsörjning/foder (45 %), arbetsmässiga utmaningar (40 %). Av bönderna på de mindre gårdarna svarade 21 % att de inte ser några utmaningar eller att de inte vet om det finns några utmaningar.

Av respondenterna svarade 51 % av männen och 65 % av kvinnorna att de ser ekonomiska utmaningar med sommarbete. När det gäller frågan om utmaningar som handlar om energiförsörjning och foder svarade 51 % av männen och 68 % av kvinnorna att de ser utmaningar med sommarbete. Arbetsmässiga utmaningar ansågs av 44 % av männen samt 71 % av kvinnorna vara förekommande. 20 % av männen och 3 % av kvinnorna ansåg att det inte finns några utmaningar eller att de inte vet om det finns utmaningar.

3.6.1 Fritextsvar: eventuella utmaningar med sommarbete för mjölkkor

Av bönderna som svarade på enkäten svarade 24 också med fritextalternativ för att beskriva utmaningar med sommarbete. I fritextsvaren framkom tydligt att betets utformning på olika sätt ansågs kunna vara en utmaning genom till exempel leriga drivvägar, svårigheter med bevattning för att säkra jämn betestillgång över säsongen samt svårigheter med logistiken där korna ska från stall till bete. Utmaningar som kan relateras till hälsa och djurvälstånd lyftes också fram i svaren. Till exempel ansåg man att drivgångarna blir upptrampade vilket leder till dålig klövhälsa och hältor. Vädret var också en faktor som beskrevs som en utmaning kopplat till både hälsa och djurvälstånd. Flera av bönderna ansåg att djurvälståndet blir en utmaning när korna inte själva kan välja om de vill vara inne eller ute. Därutöver angavs utmaningar kopplade till företagandet där man framhöll att det är svårt att expandera sin verksamhet på grund av det måste finnas tillgång till sommarbete. Risken för rovdjursangrepp var en ytterligare utmaning som några respondenter lyfte fram i sina svar.

3.7 Åtgärder för att möta utmaningar med sommarbete för mjölkkor

Bland de mjölkbönder som deltog i enkäten föreslog 61 % åtgärder för att hantera eventuella utmaningar kopplade till sommarbete för mjölkkor. Bidragandet från män och kvinnor var jämförbart. Bland mjölkbönderna på konventionella gårdar föreslog 64 % åtgärder, medan 46 % av de ekologiska bönderna gjorde detsamma. Bland respondenterna från gårdar med minst 100 kor bidrog 76 % med förslag. Av bönderna på de mindre gårdarna med maximalt 99 mjölkkor bidrog 48 % med förslag på åtgärder.

3.7.1 Fritextsvar: åtgärder för att möta utmaningar med sommarbete för mjölkkor

Av bönderna som svarade på enkäten lämnade 49 fritextsvar gällande åtgärder för att möta utmaningar med sommarbete. Ett genomgående tema var ett uttryckt behov av större flexibilitet och självbestämmande. Ungefär hälften av de som svarade på frågan vill själva kunna bestämma när och hur deras djur ska vara ute på bete, särskilt vid extremväder som stark värme eller ihållande regn. Några föreslog att beteskravet avskaffas, medan hälften föreslog att det görs mer flexibelt så att exempelvis högmjolkande kor eller nykalvade djur kan hållas inne vid behov. Av respondenterna menade några också att betesdrift bör anpassas efter gårdens unika förutsättningar och att det ska vara frivilligt för lösdriftsdjur, likt i andra länder.

En annan viktig åtgärd som lyftes fram av flera respondenter handlade om ekonomisk ersättning. Många ansåg att mer betalning borde ges för mjölk och kött från betande djur för att täcka de ökade kostnaderna, exempelvis för extra arbetskraft och veterinärkostnader. Flera påpekade också vikten av att få kompensation för det extra arbete som krävs vid sommarbete, som att sätta upp och underhålla stängsel och hantera djurens hälsa.

För att förbättra djurvälståndet på betet föreslogs åtgärder som fler och mindre fallor för att undvika upptrampade marker, samt bättre tillgång till skugga och vatten under varma dagar. Andra förslag inkluderade motionsbete nattetid och styrd tillskottsutfodring till sinkor.

4. Diskussion

I Sverige är den pågående debatten om beteskravet en del av en bredare diskussion om hur en hög djurvälstånd kan upprätthållas samtidigt som svenska mjölkbönder bibehåller sin ekonomiska bärkraft.

Lantbrukarnas riksförbund (LRF), som är en partipolitiskt obunden intresse- och företagargrupp för jord- och skogsbrukare, och vissa politiker vill ta bort kravet för att i stället låta bonden själv få bestämma över sina djurs utvistelse.

Förslaget om att modernisera beteslagstiftningen syftar till att ge bönder större frihet att anpassa sina produktionssystem efter sina egna förhållanden. Förespråkarna menar att detta skulle kunna leda till både förbättrad djurvälstånd och ökad ekonomisk effektivitet, genom att tillåta bönder att fatta beslut baserade på den senaste forskningen och de unika behoven hos deras djur och gårdar (Harvey et al., 2022).

Syftet med denna studie var att undersöka svenska mjölkbönders uppfattningar om sommarbete utifrån olika aspekter; djurhälsa, djurvälstånd, mjölkavkastning och ekonomi. Studien syftade också till att undersöka vilka eventuella utmaningar svenska mjölkbönder ser med sommarbete för mjölkkor samt deras förslag på åtgärder för att möta de eventuella utmaningarna. Förhoppningen är att resultaten kan bidra till en nyanserad bild av vilka uppfattningar svenska mjölkbönder har om sommarbete för mjölkkor.

4.1 Djurhälsa och djurvälstånd

Inhysningssystemets utformning har en avgörande roll för djurens hälsa och välfärd. Detta innebär att det är viktigt att skapa inhysningssystem som både stödjer djurens fysiska hälsa och tillgodoser deras beteendemässiga behov. Enkätens resultat visade att majoriteten av respondenterna upplever att klövskador och hältor ökar på sommarbete, vilket står i kontrast till tidigare forskning som generellt visar på minskade klövskador på sommarbete (Arnott et al., 2017; Mee & Boyle, 2020).

Vädret spelar enligt mjölkbönderna på många sätt en avgörande roll för klövhälsan under betessäsongen. Blött väder kan enligt mjölkbönderna leda till ökad förekomst av mastit, särskilt orsakad av *E. coli*, medan torra perioder gör att betessäsongen blir mer problemfri. Regniga somrar upplevdes påverka klövhälsan negativt genom att göra klövarna mjuka och mottagliga för infektioner som klövspalt, medan torrare somrar upplevdes positivt för klövhälsan. Det stöds av

forskningen där Bendixen et al. (1986) och Sant'Anna & Paranhos da Costa (2011) slår fast att blöta förhållanden kan leda till problem, som juverinflammationer och klövbekvärl.

Många av respondenterna lyfte också fram att hasskador minskar på sommarbete, vilket bekräftas av forskning (Ekman et al., 2018). De flesta bönder upplevde även att det är svårt med mjölkkons närings- och energibalans när de hålls på bete, vilket är i linje med forskningen (Arnott et al., 2017).

En annan utmaning som lyftes fram av flera respondenter var värmestress, ett problem som även setts i forskning (Polsky & von Keyserlingk, 2017). För att minska värmestress ansåg bönderna att det är avgörande att betena erbjuder skugga och skydd under varma perioder. Värmestress kan enligt bönderna påverka både kornas matsmältning och mjölkproduktion negativt, vilket även Polsky och von Keyserlingk (2017) bekräftar. Flera respondenter rapporterade att korna ofta söker skydd under de varmaste timmarna på dagen och betar på nätterna i stället, vilket också stöds av von Keyserlingk et al. (2017).

En majoritet av respondenterna ansåg också att sommarbete har en positiv effekt på mjölkornas generella välfärd. Detta tyder på att sommarbete generellt sett anses vara fördelaktigt för djuren, även om det finns olika uppfattningar om dess effekt på djurens hälsa och välmående.

Enligt de teorier som beskrivs av Rollin (1993) och Broom (2014), som båda betonar vikten av att djur får möjlighet att uttrycka sina naturliga beteenden, såsom betande och rörelse i en mer naturlig miljö än i stallar (Mee & Boyle, 2020), kan sommarbete ses som ett positivt inslag för mjölkornas välfärd. Det faktum att majoriteten av respondenterna ansåg att sommarbete har en positiv effekt på välfärden kan kopplas till djurens förmåga att utföra naturliga beteenden. Respondenterna tyckte över lag att naturliga beteenden och sociala interaktioner påverkas positivt av sommarbete.

Enligt de fem friheterna (Farm Animal Welfare Council, 2009) är friheten att uttrycka normala beteenden en av de centrala faktorerna för god djurvälfärd, och sommarbete ger kor möjlighet att uttrycka dessa beteenden mer naturligt än i mer begränsade inomhusmiljöer (Mee & Boyle, 2020).

Djurvälfärd handlar dock inte bara om avsaknad av god välfärd utan också om förekomst av positiva upplevelser. Mellor et al. (2020) beskriver de fem domänerna för djurvälfärd där beteende är en viktig domän. Trots att majoriteten av bönderna ansåg att sommarbetet har en positiv effekt på mjölkornas välfärd,

är det viktigt att också beakta det flertal som ansåg att sommarbetet inte har någon påverkan på välfärden och de som också var av uppfattningen att det har en negativ effekt. Det är möjligt att dessa respondenter fokuserade mer på andra faktorer som kan påverka djurens välfärd på sommarbete, som tillgången på foder, väderförhållanden eller risken för parasiter och sjukdomar.

Som både Mellor (2020) och de tio grundläggande principerna för djurvälstånd enligt OIE (2012) betonar, är det viktigt att miljön som djuren vistas i inte bara ska främja naturliga beteenden utan också säkerställa att riskerna för sjukdomar och skador minimeras. Om sommarbetet inte är välplanerat eller om det saknas adekvata åtgärder för att hantera till exempel parasiter eller extrema väderförhållanden, kan det påverka djurens hälsa negativt och därmed minska välfärden.

Enligt Broom (2014) är djurvälstånd ett varaktigt tillstånd, och det är viktigt att bedöma hur sommarbete påverkar djuren över tid. Om mjölkorna upplever långvarig stress eller sjukdom under betesperioden kan detta minska deras övergripande välfärd på lång sikt. Samtidigt visar forskning på positiva effekter av sommarbete genom att betet förbättrar mjölkornas välfärd genom att möjliggöra naturliga beteenden och minska stress (Mee och Boyle, 2020; Fraser, 2008; Proudfoot et al., 2009). Därutöver har korna en preferens för bete, vilket gör att betet bidrar till bättre psykisk och fysisk hälsa över tid. Forskning visar också att mjölkkor värderar betestillgång högt (Legrand et al., 2009; Von Keiserlingk et al., 2017). Detta innebär att den potentiella positiva effekten av sommarbetet måste vägas mot de möjliga negativa långsiktiga effekterna.

4.2 Ekonomi och mjölkavkastning

En betydande andel av mjölkbönderna upplevde ekonomiska utmaningar relaterade till sommarbete. Dessa utmaningar kunde enligt respondenterna inkludera ökade kostnader för foder, arbetskraft och andra resurser som krävs för att hantera djuren under betessäsongen.

Mjölkavkastningen är en faktor som av respondenterna ansågs påverkas av sommarbete. Många av dem rapporterade att mjölkproduktionen minskar under betessäsongen, vilket stöds av Butler (2014). En primär begränsande faktor är enligt Kolver och Muller (1998) det otillräckliga torrsubstansintaget från bete. Även när betet är av hög näringskvalitet tenderar korna att begränsas av ett otillräckligt intag av torrsubstans, vilket resulterar i en lägre mjölkproduktionsnivå i jämförelse med fullständig utfodring inomhus (Kolver & Muller, 1998). Det finns dock även forskning som visar att mjölkproduktionen ökar vid betesdrift, då kor som betar är friskare och uppvisar en högre fertilitet

(Rehn et al., 2000). Detta medför i sin tur en ökad lönsamhet för lantbrukarna, vilket kan göra betesdrift till en fördelaktig lösning för många mjölkproducenter (Ekesbo, 2015).

Veterinärkostnader behandlingskostnader är avgörande för mjölkbönders ekonomi. Flertalet av respondenterna svarade att risken för sjukdomar och användningen av antibiotika ökar under sommarbetet, till exempel mastit, som av respondenterna uppgavs leda till högre veterinärkostnader. Det ansågs bli en tung ekonomisk belastning, särskilt om bönderna inte får tillräcklig kompensation.

Att mastit skulle öka hos mjölkkor på sommarbete motsägs av viss forskning. Arnott et al. (2017) samt Mee och Boyle (2020) visar i stället att mastit minskar hos mjölkkor med betestillgång. Bete är inte heller den enda faktorn som ökar risken för mastit (EFSA, 2023).

För att minska kostnader relaterade till hälsa kan det vara fördelaktigt att samarbeta med veterinärer och fokusera på förebyggande åtgärder och förbättrad djurhantering. Forskning indikerar att bönder har förtroende för veterinärer, vilka därmed kan bidra till att minska antibiotikaanvändningen (Fischer et al. 2019; Poizat et al. 2017).

4.3 Utmaningar med sommarbete och förslag på åtgärder

Majoriteten av mjölkbönderna uppgav att de upplever utmaningar med sommarbete och föreslog åtgärder för att hantera dessa.

En tydlig trend som framkom var ett uttryckt behov av större flexibilitet i betesdriften. Lagstiftningen upplevs enligt Lundmark Hedman et al. (2021) som en balansgång mellan att skydda djurens välfärd och att tillgodose industriella intressen. Författarna menar att det finns förändringar i lagstiftningen som har lett till en försämring av djurskyddet för att gynna jordbrukets konkurrenskraft. Det finns därför också en oro för att djurvälferden inte alltid prioriteras i beslutsprocesser, vilket kan påverka allmänhetens förtroende för lagstiftningen (Lundmark Hedman et al., 2021).

Många av de svarande bönderna uttryckte i sina fritextsvar önskemål om mer självbestämmande över när och hur djuren ska vara på bete, särskilt under extrema väderförhållanden. Detta pekar på att nuvarande regler av en del bönder uppfattas som begränsande, och många efterfrågar en anpassning av beteslagstiftningen för att bättre kunna möta gårdarnas unika förutsättningar.

I en studie av Lundmark Hedman et al. (2022) framkom att svenska mjölkbönder ibland upplever att lagstiftningen kring djurvälstånd är komplicerad och onödig för djurens välbefinnande. Vissa bönder upplevde att sommarbete är avgörande för djurens välmående, medan andra menade att kor kan må bra även av att endast vara inomhus (Lundmark Hedman et al., 2022).

Lundmark Hedman et al. (2022) såg även att många mjölkbönder tyckte det var viktigt att djurskyddshandläggarna kan göra flexibla bedömningar utifrån lagstiftningen. En flexibel djurskyddslagstiftning är något som regeringen drivit de senaste åren tillsammans med bland annat lantbruksnäringen (Lundmark Hedman et al., 2021). Att en del bönder i enkätsvaren framförde en önskan om att göra beteslagstiftningen mer flexibel stämmer överens med den pågående debatten som är präglad av en generell önskan om flexibilitet.

Van den Pol et al. (2020) undersökte faktorer som påverkar europeiska bönders beslut att använda betesmark och fann att personliga värderingar, sociala normer och upplevd kontroll över beteendet är avgörande. Författarna visade att bönder som upplever ett starkt socialt stöd och har tillgång till relevant information och utbildning är mer benägna att hålla sina kor på bete. Detta belyser vikten av att myndigheter och organisationer erbjuder stöd genom kunskapsförmedling, utbildning och ekonomiska incitament för att främja en djurhållning som både är hållbar och djurvänlig.

Ekonomiska faktorer spelar också en central roll i diskussionen. Många respondenter påpekade behovet av ekonomisk ersättning för mjölk från betande djur för att täcka ökade kostnader, såsom extra arbetskraft och veterinärkostnader. Detta framhäver vikten av ekonomiska incitament för att uppmuntra bönder att prioritera djurvälstånd.

Samtidigt ansåg många respondenter att mjölkavkastningen inte påverkas negativt av att korna är på sommarbete, och ett flertal upplevde inte några negativa effekter på mjölkornas närings- och energibalans.

4.4 Könsskillnader

Könsskillnader i enkätsvaren ger ytterligare insikter. Kvinnor var generellt sett mer negativt inställda till sommarbete för mjölkkor än män. Det gällde genomgående för alla frågor som ställdes i enkäten. Sommarbetets påverkan på hasskador hos mjölkorna var den enda frågan där kvinnorna i större utsträckning svarade att de ser en minskning.

Kvinnor tenderade att uppfatta ekonomiska utmaningar med sommarbete som större än män. När det gäller foder och energiförsörjning såg majoriteten kvinnor detta som en utmaning, men även många av männen. Enligt Göransson och Lundqvist (2018) finns det bland kvinnliga bönder ibland en känsla av att kvinnors insatser inom lantbruket inte alltid erkänns eller respekteras, vilket kan bidra till en mer skeptisk attityd i lantbruksfrågor.

Vidare upplevde väldigt många av kvinnorna arbetsrelaterade utmaningar jämfört med mindre än hälften av männen. Detta kan tyda på att kvinnor ofta hanterar fler praktiska utmaningar eller är mer benägna att rapportera stress och arbetsbelastning. Forskning kring kvinnliga bönders arbetsrelaterade utmaningar saknas och hade varit ett intressant område att studera vidare. När det gäller förslag på åtgärder för att förbättra sommarbetet bidrog både män och kvinnor i lika hög grad, men kvinnor tenderade att ha en helhetssyn på betesdriften, medan män ofta fokuserade mer på ekonomiska och praktiska aspekter.

4.5 Skillnader mellan konventionella och ekologiska gårdar

Resultaten visade att majoriteten av de som svarade på enkäten bedriver konventionell mjölkproduktion. Dock fanns det en betydande andel respondenter som bedriver ekologisk mjölkproduktion. I enkätsvaren fanns skillnader mellan konventionella och ekologiska gårdar gällande deras upplevelser och hantering av sommarbete. De ekologiska bönderna såg generellt mer fördelar med bete än de konventionella bönderna. Detta gällde dels ur ett djurvälståndsperspektiv avseende att djuren ska få bete sig naturligt, dels ur perspektiv relaterat till verksamheten, till exempel lägre kostnader och friskare djur. Många av de konventionella mjölkbönderna rapporterade att produktionen minskar vid sommarbete, medan färre av de ekologiska bönderna ansåg detta. När det gäller ekonomiska utmaningar rapporterade majoriteten av de konventionella bönderna svårigheter, medan en mindre del av de ekologiska bönderna gjorde det. Foder och energiförsörjning ansågs också vara en större utmaning enligt konventionella bönder jämfört med ekologiska. Utevistelse för djur är en viktig aspekt i den ekologiska ideologin, vilket kanske bidrar till att ekologiska bönder generellt är mer positivt inställda till bete (Lund et al., 2002).

4.6 Skillnader mellan stora och små gårdar

Resultaten visar att gårdar med minst 100 mjölkkor tenderar att uppleva att de står inför fler utmaningar jämfört med mindre gårdar. Den stora majoriteten av bönderna på större gårdar rapporterade att produktionen minskar under sommarbete, vilket var betydligt högre än på mindre gårdar. Större gårdar

hanterar fler djur och löper därmed större risk att betesförhållanden påverkar hela flockens välfärd och produktion negativt. Det vore intressant att i framtida studier forska vidare på stora och små besättningsars olika förutsättningar för att bedriva en lönsam och välfärdsfrämjande betesdrift för mjölkkor.

4.7 Metod

Då det var knappt 100 mjölkbönder som svarade på enkäten motsvarar det endast en liten andel av alla svenska mjölkbönder på de 2 562 företag som har kor för mjölkproduktion (Jordbruksverket, 2024). Dessutom var det flest respondenter från Västra Götalands län medan övriga var jämnt fördelade med få representanter för övriga län. Jämtlands län finns inte representerat alls. För att kunna göra en mer djupgående analys av mjölkbönders uppfattningar om sommarbete för mjölkkor hade det behövts ett större antal respondenter. Värt att notera är även att respondenterna till stora delar kan bestå av de mjölkbönder som är mest engagerade i frågorna kring beteslagstiftningen.

Det är också viktigt att notera att svaren enligt enkätens instruktioner skulle baseras på förhållanden med beten av god kvalitet, och svaren kan vara missvisande om respondenterna har svarat utifrån ett bete av sämre standard.

Gällande fritextsvaren i enkäten är det fler bönder som angett problem än möjligheter med sommarbete för mjölkkor, vilket kan tyda på att det är de som känner ett behov av att ge uttryck åt detta som svarat i större utsträckning. Det skulle i sin tur kunna innebära ett något snedvridet resultat.

5. Slutsats

Debatten om beteskravet i Sverige speglar en komplex balans mellan djurvälstånd och ekonomisk bärkraft för mjölkbönder. Sommarbete ansågs av svenska mjölkbönder förbättra djurens välfärd genom att främja naturliga beteenden, men man ansåg också att det finns betydande utmaningar, såsom ekonomiska kostnader, arbetsbelastning och hälsorisker för djuren.

Bönderna såg till exempel värmestress som en utmaning vid betesdrift. Värmestressen påverkar mjölkproduktionen negativt och djuren vill gärna vara ute om det är väldigt varmt och soligt. Att mjölkproduktionen har möjlighet att söka sig till skugga upplevdes av bönderna som mycket viktigt.

Resultaten indikerar att uppfattningarna varierade mellan olika typer av gårdar, där bönder från större gårdar eller konventionella gårdar i denna studie ofta upplevde att de möter fler utmaningar, jämfört med bönder från mindre gårdar eller ekologiska gårdar. Det fanns också skillnader mellan kvinnors och mäns uppfattningar om sommarbete, där kvinnor generellt var mer negativt inställda. På grund av att studien hade ett litet urval (96 bönder från 2 562 mjölkföretag svarade) måste slutsatser dock dras med försiktighet. Ökat självbestämmande och flexibilitet i betesdriften samt ekonomiskt stöd ansågs av bönderna vara viktiga åtgärder för att förbättra både djurens välfärd och böndernas ekonomiska situation.

6. Referenser

Arnott, G., Roberts, D., Rooke, J. A., Turner, S. P., Lawrence, A. B., & Rutherford, K. M. D. (2012). BOARD INVITED REVIEW: The importance of the gestation period for welfare of calves: Maternal stressors and difficult births¹. *Journal of Animal Science*, 90(13), 5021–5034. <https://doi.org/10.2527/jas.2012-5463>

Arnott, G., Ferris, C. P., & O’Connell, N. E. (2017). Review: welfare of dairy cows in continuously housed and pasture-based production systems. *Animal* (Cambridge, England), 11(2), 261–273. <https://doi.org/10.1017/S1751731116001336>

Beaver, A., Weary, D. M., & von Keyserlingk, M. A. G. (2021). Invited review: The welfare of dairy cattle housed in tiestalls compared to less-restrictive housing types: A systematic review. *Journal of Dairy Science*, 104(9), 9383–9417. <https://doi.org/10.3168/jds.2020-19609>

Bendixen, P.H., Ekesbo, I., Vilson, B. & Åstrand, D.B. (1986). Disease frequencies of tied zero grazing dairy cows and of dairy cows on pasture during summer and tied during winter. *Preventive Veterinary Medicine*, 4, ss. 291-306

Broom D.M. (2014). Animal Welfare Science: History and Concepts. In: *Sentience and Animal Welfare*. 22–35. CABI, Oxfordshire.

Butler, S. T. (2014). Nutritional management to optimize fertility of dairy cows in pasture-based systems. *Animal* (Cambridge, England), 8(s1), 15–26. <https://doi.org/10.1017/S1751731114000834>

DeVries, T. J., von Keyserlingk, M. A. G., & Beauchemin, K. A. (2003). Short Communication: Diurnal Feeding Pattern of Lactating Dairy Cows. *Journal of Dairy Science*, 86(12), 4079–4082. [https://doi.org/10.3168/jds.S0022-0302\(03\)74020-X](https://doi.org/10.3168/jds.S0022-0302(03)74020-X)

EFSA. (2023). Scientific Opinion on the welfare of dairy cows. *EFSA Journal* 2023; 21(5):7993, 177 pp. <https://doi.org/10.2903/j.efsa.2023.7993>

Ekesbo, I. (2015). Sommarbete för mjölkkor – hälsotillstånd, fertilitet, mjölkavkastning, ekonomi. *Svensk Veterinärtidning*. Nr 8-9 (2015), 11-18.

Ekman, L., Nyman, A.K., Landin, H. & Persson-Waller, K. (2018). Hock lesions in dairy cows in freestall herds: a cross-sectional study of prevalence and risk factors. *Acta Veterinaria Scandinavica*, vol. 60 (47). DOI 10.1186/s13028-018-0401-9

Farm Animal Welfare Committee. (2009). *Farm Animal Welfare in Great Britain: Past, Present and Future*. Department for Environment, Food & Rural affairs. Government of the United Kingdom.

https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a7d89fe40f0b64fe6c24508/Farm_Animal_Welfare_in_Great_Britain_-_Past__Present_and_Future.pdf (hämtad 24 augusti 2024)

Fischer, K., Sjöström, K., Stiernström, A. & Emanuelson, U. (2019). Dairy farmers' perspectives on antibiotic use: A qualitative study. *Journal of Dairy Science*. 102, 2724–2737. <https://doi.org/10.3168/jds.2018-15015>

Fraser, D., Weary, D. M., Pajor, E. A., & Milligan, B. N. (1997). A scientific conception of animal welfare that reflects ethical concerns. *Animal welfare*, 6(3), 187–205. <https://doi.org/10.1017/S0962728600019795>

Fraser, D. (2008). Understanding animal welfare. *Acta Veterinaria Scandinavica*, 50(S1), S1–S1. <https://doi.org/10.1186/1751-0147-50-S1-S1>

Göransson, E., & Lundqvist, P. (2018). *Företagare inom de gröna näringarna i Nordvästra Skåne – framtidstro och tillväxt?*. Rapport 2018:9. Sveriges Lantbruksuniversitet.

Harvey, W.J., Petrokofsky, L., Malik, A., Carter, T., Wade, L.S., Jordon, M., & Petrokofsky, G. (2022). *Report on Animal Welfare of Dairy Cows in Indoor Loose Range Housing: A Systematic Review*. Oxford. 46 s.

Jordbruksverket. (2024). *Antal djur och jordbruksföretag med djur efter Tabelluppgift, Län, År, Kategori och Variabel*. https://statistik.sjv.se/PXWeb/pxweb/sv/Jordbruksverkets%20statistikdatabas/Jordbruksverkets%20statistikdatabas_Lantbrukets%20djur_Lantbruksdjur%20i%20juni/JO0103F01.px/table/tableViewLayout1/?loadedQueryId=f3ce1809-e408-4d68-9b47-a9d61fb45d32&timeType=from&timeValue=0 (hämtad 13 november 2024)

Kolver, E. S. (Dairy R. C. L., & Muller, L. D. (1998). Performance and nutrient intake of high producing Holstein cows consuming pasture or a total mixed ration. *Journal of Dairy Science*, 81(5), 1403–1411. [https://doi.org/10.3168/jds.S0022-0302\(98\)75704-2](https://doi.org/10.3168/jds.S0022-0302(98)75704-2)

Legrand, A. L., von Keyserlingk, M. A. G., & Weary, D. M. (2009). Preference and usage of pasture versus free-stall housing by lactating dairy cattle. *Journal of Dairy Science*, 92(8), 3651–3658. <https://doi.org/10.3168/jds.2008-1733>

Lund, V., Hemlin, S. & Lockeretz, W. (2002). Organic livestock production as viewed by Swedish farmers and organic initiators. *Agriculture and Human Values* 19, 255–268 (2002). <https://doi.org/10.1023/A:1019965907779>

Lundmark Hedman, F. L., Berg, C. & Stéen, M. (2021). Thirty years of changes and the current state of Swedish animal welfare legislation. *Animals* (Basel), 11(10), 2901-. <https://doi.org/10.3390/ani11102901>

Lundmark Hedman, F., Rodriguez Ewerlöf, I., Frössling, J., & Berg, C. (2022). Swedish dairy farmers' perceptions of animal welfare inspections. *Frontiers in Animal Science*, 3. <https://doi.org/10.3389/fanim.2022.1079457>

Lyons, N. A., Kerrisk, K. L., & Garcia, S. C. (2013). Comparison of 2 systems of pasture allocation on milking intervals and total daily milk yield of dairy cows in a pasture-based automatic milking system. *Journal of Dairy Science*, 96(7), 4494–4504. <https://doi.org/10.3168/jds.2013-6716>

Mee, J., & Boyle, L. (2020). Assessing whether dairy cow welfare is “better” in pasture-based than in confinement-based management systems. *New Zealand Veterinary Journal*, 68(3), 168–177. <https://doi.org/10.1080/00480169.2020.1721034>

Mellor, D. J., Beausoleil, N. J., Littlewood, K. E., McLean, A. N., McGreevy, P. D., Jones, B., & Wilkins, C. (2020). The 2020 five domains model: Including human–animal interactions in assessments of animal welfare. *Animals* (Basel), 10(10), 1–24. <https://doi.org/10.3390/ani10101870>

Moscovici Joubran, A., Pierce, K. M., Garvey, N., Shalloo, L., & O’Callaghan, T. F. (2021). Invited review: A 2020 perspective on pasture-based dairy systems and products. *Journal of Dairy Science*, 104(7), 7364–7382. <https://doi.org/10.3168/jds.2020-19776>

Poizat, A., Bonnet-Beaugrand, F., Rault, A., Fourichon, C. & Bareille, N. (2017). Antibiotic use by farmers to control mastitis as influenced by health advice and dairy farming systems. *Preventive. Veterinary. Medicine*. 146, 61–72. <https://doi.org/10.1016/j.prevetmed.2017.07.016>

Polsky, L., & von Keyserlingk, M. A. G. (2017). Invited review: Effects of heat stress on dairy cattle welfare. *Journal of Dairy Science*, 100(11), 8645–8657. <https://doi.org/10.3168/jds.2017-12651>

Proudfoot, K. L., Veira, D. M., Weary, D. M., & von Keyserlingk, M. A. G. (2009). Competition at the feed bunk changes the feeding, standing, and social behavior of

transition dairy cows. *Journal of Dairy Science*, 92(7), 3116–3123.
<https://doi.org/10.3168/jds.2008-1718>

Rehn H., Berglund B., Philipsson, J., Emanuelson, U. & Tengroth, G.M. (2000). Breed and management interaction for production and reproduction in Swedish dairy cows. *Acta Agricultura Scandinavica, Section A, Animal Science*, 2000, 50,137–145

Robbins, J. A., von Keyserlingk, M. A. G., Fraser, D., & Weary, D. M. (2016). INVITED REVIEW: Farm size and animal welfare. *Journal of Animal Science*, 94(12), 5439–5455.
<https://doi.org/10.2527/jas.2016-0805>

Rollin, B.E. (1993). Animal welfare, science, and value. *Journal of Agricultural and Environmental Ethics*. 6, 44–50.

Sant’Anna, A.C. & Paranhos da Costa, M.J.R. (2011). The relationship between dairy cow hygiene and somatic cell count in milk. *Journal of Dairy Science*. 94, 3835–3844.
<https://doi.org/10.3168/jds.2010-3951>

Schirmann, K., Chapinal, N., Weary, D. M., Heuwieser, W., & von Keyserlingk, M. A. G. (2011). Short-term effects of regrouping on behavior of prepartum dairy cows. *Journal of Dairy Science*, 94(5), 2312–2319. <https://doi.org/10.3168/jds.2010-3639>

Törnquist, M., Ekman, S., Frid, G., Holm, A.E. & Hultgren, A. (2014). *Beteskravets effekter på lönsamheten i mjölkföretagen*. Statens Jordbruksverk, Rapport 2014:16, 2014.

Val-Laillet, D., Veira, D. M., & von Keyserlingk, M. A. G. (2008). Short Communication: Dominance in Free-Stall—Housed Dairy Cattle Is Dependent upon Resource. *Journal of Dairy Science*, 91(10), 3922–3926.
<https://doi.org/10.3168/jds.2008-1332>

van den Pol-van Dasselaar, A., Hennessy, D., & Isselstein, J. (2020). Grazing of Dairy Cows in Europe—An In-Depth Analysis Based on the Perception of Grassland Experts. *Sustainability*, 12(3), 1098-. <https://doi.org/10.3390/su12031098>

von Keyserlingk, M. A. G., Amorim Cestari, A., Franks, B., Fregonesi, J. A., & Weary, D. M. (2017). Dairy cows value access to pasture as highly as fresh feed. *Scientific Reports*, 7(1), 44953–44953. <https://doi.org/10.1038/srep44953>

Populärvetenskaplig sammanfattning

Sommarbete för mjölkkor har blivit en central fråga för många mjölkbönder, då det inte bara påverkar djurens välbefinnande utan även gårdarnas ekonomi och mjölkproduktion. Denna studie syftade till att undersöka svenska mjölkbönders uppfattningar om sommarbete, med fokus på aspekter som djurhälsa, djurvälstånd, mjölkavkastning och de ekonomiska konsekvenserna av betesdrift.

Genom en enkätundersökning har respondenter från både konventionella och ekologiska gårdar delat sina erfarenheter och synpunkter. Resultaten visade att många bönder anser att sommarbete har positiva effekter på djurens välbefinnande, då det möjliggör mjölkors naturliga beteenden. Samtidigt framkom det att sommarbete också anses medföra utmaningar, såsom ökade kostnader för skötsel och risker för djurens hälsa, vilket man ansåg kan påverka mjölkavkastningen negativt.

En observation var att konventionella mjölkbönder rapporterade fler negativa effekter av sommarbete jämfört med sina ekologiska kollegor. Det fanns även skillnader mellan mindre och större gårdar, där bönder på de större gårdarna generellt såg mer utmaningar med sommarbete. Kvinnor var generellt mer negativt inställda än män när det gäller sommarbete för mjölkkor.

För att säkerställa en god djurvälstånd samt förbättra böndernas ekonomiska situation föreslog bönderna en mer flexibel beteslagstiftning med slopat beteskrav, i kombination med ekonomisk ersättning.

Tack

Jag vill innerligt tacka min enormt kompetenta handledare Lina Göransson, som har gett mig ovärderligt stöd genom hela processen. Jag vill också rikta ett stort tack till Frida Lundmark Hedman, som även hon har bidragit med sin gedigna kunskap och kloka kommentarer.

Bilaga 1

Enkät till svenska mjölkbönder

Ålder (år):

<20

21-35

36-50

51-64

>65

Kön:

Man

Kvinna

Ickebinär

Vill ej svara

Län:

Stockholms län

Uppsala län

Södermanlands län

Östergötlands län

Jönköpings län

Kronobergs län

Kalmar län

Gotlands län

Blekinge län

Skåne län

Hallands län

Västra Götalands län

Värmlands län

Örebro län

Västmanlands län

Dalarnas län

Gävleborgs län

Västernorrlands län

Jämtlands län

Västerbottens län

Norrbottnens län

Antal års erfarenhet av mjölkkor:

<5

5-15

15-25

>25

Typ av produktion:

Konventionell

Ekologisk

Typ av system för mjölkkor:

Uppbundet

Lösdrift

Både uppbundet och lösdrift

Antal djur i mjölkproduktion:

<30

30-60

61-99

100-300

301-500

501-700

701-900

>901

Djurhälsa:

Hur anser du att sommarbete påverkar förekomsten av juverinflammation hos mjölkkor?

Hur anser du att sommarbete påverkar förekomsten av livmoderinflammation hos mjölkkor?

Hur anser du att sommarbete påverkar förekomsten av inälvsparasiter hos mjölkkor?

Hur anser du att sommarbete påverkar förekomsten av hasskador hos mjölkkor?

Hur anser du att sommarbete påverkar förekomsten av klövproblem och hältor hos mjölkkor?

Svarsalternativ till respektive fråga: Ökar mycket, ökar något, påverkar inte alls, minskar något, minskar mycket, vet ej/kan ej svara

Fritext: Är det något du vill lägga till som rör djurhälsa?

Djurvälfärd:

Vilken effekt anser du att sommarbetet har på mjölkors generella välbefinnande?

Vilken effekt anser du att sommarbetet har på mjölkors möjlighet till naturligt beteende (födosök, rörelse etc.)?

Vilken effekt anser du att sommarbetet har på mjölkors sociala interaktioner med varandra?

Vilken effekt anser du att sommarbetet har på mjölkors möjlighet till god/tillräcklig vila?

Svarsalternativ till respektive fråga: Mycket positiv effekt, ganska positiv effekt, ingen effekt/neutral, ganska negativ effekt, mycket negativ effekt, vet ej/kan ej svara

Fritext: Är det något du vill lägga till som rör djurvälfärd?

Mjölkavkastning:

Hur upplever du att ett väl fungerande sommarbete för en relativt högmjolkande ko påverkar produktionen?

Svarsalternativ: Produktionen ökar mycket, produktionen ökar något, ingen skillnad, produktionen minskar något, produktionen minskar mycket, vet ej/kan ej svara

Hur upplever du att mjölkors närings- och energibalans påverkas av sommarbete?

Svarsalternativ: Mycket positiv effekt, ganska positiv effekt, ingen effekt/neutralt, ganska negativ effekt, mycket negativ effekt, vet ej/kan ej svara

Fritext: Är det något du vill lägga till som rör mjölkavkastning?

Ekonomi:

Vilken effekt anser du att sommarbete (på naturbete) som foderresurs för mjölkkor har, ur ett kostnadseffektivt perspektiv?

Vilken effekt anser du att sommarbete (på åkermark) som foderresurs för mjölkkor har, ur ett kostnadseffektivt perspektiv?

Vilken effekt anser du att sommarbete har för arbetskostnaderna?

Svarsalternativ till respektive fråga: Mycket positiv effekt, ganska positiv effekt, ingen effekt/neutralt, ganska negativ effekt, mycket negativ effekt, vet ej/kan ej svara/ej relevant

Hur anser du att sommarbete påverkar användningen av antibiotika och/eller veterinärkostnader?

Svarsalternativ: Ökar mycket, ökar något, påverkar inte alls, minskar något, minskar mycket, vet ej/kan ej svara

Fritext: Är det något du vill lägga till som rör ekonomi?

Utmaningar:

Vilka eventuella utmaningar ser du med sommarbete för mjölkkor? Flera val är möjliga.

Svarsalternativ: Ekonomiska, energiförsörjning/foder, arbetsmässiga/arbetsbelastning, vet ej/ser inga utmaningar, annat (svar via fritext)

Åtgärder:

Dina förslag på åtgärder för att möta eventuella utmaningar med sommarbete för mjölkkor.

Svarsalternativ: Vet ej/kan ej svara, mina förslag (svar via fritext)

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU kan publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver i sådana fall godkänna publiceringen. I samband med att du godkänner publicering kommer SLU även att behandla dina personuppgifter (namn) för att göra arbetet sökbart på internet. Du kan närsomhelst återkalla ditt godkännande genom att kontakta biblioteket.

Även om du väljer att inte publicera arbetet eller återkallar ditt godkännande så kommer det arkiveras digitalt enligt arkivlagstiftningen.

Du hittar länkar till SLU:s publiceringsavtal och SLU:s behandling av personuppgifter och dina rättigheter på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>

JA, jag/vi har läst och godkänner avtalet för publicering samt den personuppgiftsbehandling som sker i samband med detta

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse till att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.